Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi
Cilt 1 Sayı 2 Ekim 2017 s.104-118

Journal of Early Childhood Studies
Volume 1 Issue 2 October 2017 pp.104-118

DOI: 10.24130/eccd-jecs.196720171221
Geliş tarihi: 15.02.2017 Düzeltme:02.06.2017 Kabul tarihi:30.07.2017 Yayımlanma tarihi: 01.10.2017

Erken çocukluk döneminde çocukların maddi değerler düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi

Review of children's perspective on material value level in the early childhood period in terms of some variables

Füsun Yıldızbaş[1]

Öz: Bu çalışmada, erken çocukluk dönemindeki çocukların maddi değerler düzeyinin belirlenmesi ve demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır ve betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2015-2016 öğretim yılında İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde bir özel ilkokulda 2.sınıf devam eden 46 ve Büyükçekmece ilçesinde bir devlet ilkokulunun 2.sınıfına devam eden 50 olmak üzere toplam 96 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı 6 sorudan (cinsiyeti, okul türü, ailedeki çocuk sayısı, anne babanın öğrenim durumu, ailelerinin gelir düzeyi) oluşan demografik bilgileri içeren anket formu ve öğrencilerin maddi değerler düzeyini belirleme amacıyla "Çocuklar İçin Maddi Değerler Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, Maddesel merkeziyetçilik (6 madde), Maddesel mutluluk (6 madde), Madde başarı (6 madde)''olmak üzere üç boyuttan oluşan 4'lü likert tipi ve toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Demografik değişkenlere göre öğrencilerin maddi değerlere verdiği önemin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla 't' testi ve ANOVA kullanılmıştır. Gruplar arası farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla ise "Scheffle" çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Sonuçta, araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okul türüne, babalarının öğrenim durumlarına ve ailelerinin aylık ortalama gelir durumlarına göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Çocukların kardeş sayısına, kaçıncı çocuk olduğuna ve anne öğrenim düzeylerine göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, maddi değerler, demografik değişkenler

Abstract: In this study, the purpose is to determine children's perspective on material value level in the early childhood period and to review it in terms of demographical variables. Descriptive survey method is used. Study group of the study consists of 96 students in total, 46 of them are 2nd grade students in a private school in Beylikdüzü district and 50 of them are 2nd grade students in Büyükçekmece district in a public elementary school in İstanbul. "Material Values Scale for Children" is used to determine the children's perspective on material values level and the survey form which consists of demographical information that includes 6 questions as the data collection tool is used in the study. The scale consists of 18 items that are three-dimensional and 4-likert-type in total. To analyse the data, 't' test and ANOVA are used; "Scheffle" multiple comparison test is applied. Consequently, it has been seen that there is a significant difference between score averages in the level of importance children give to the material values according to their genders, type of the school in which they receive education, education situation of their fathers and monthly average income level of their families. No significant difference is found between values according to the number of siblings, birth order and the education level of the mother.

Keywords: Early childhood period, material values, demographical variables

[1] İstanbul Arel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, fusunyildizbas8@gmail.com

SUMMARY

Introduction

One of the factors which shapes our lives is material values. Creation and utilization of the perception of material values start in the childhood period. The education of material values plays an important role in children to socialize in the society. Children gain knowledge and behaviour in relation to the use of material values during the socialization process as a consumer.

In the foreign literature review about the development of material values in the childhood period, it is seen that most of the studies were realized in USA, cross-cultural studies are about success, self-respect and social adaptation and mostly done by adults and there are very few studies on children and adolescents. In the review of the literature of our country, it is determined that there are very few studies and there are not sufficient studies on how material values develop in the early childhood period. In recent years, a large number of people think that it is necessary to have properties to provide happiness, success or social acceptance. Today, the fact that individuals start to express their place, status and the values they have in the society with the properties they have shown the importance of the study. The purpose of this study is to determine 2nd grade children's perspective on material value level and to review it in terms of demographical variables.

Method

Descriptive survey method is used. Study group of the study consists of 96 students in total, 46 of which are 2nd grade students who receive education in a private elementary school in Beylikdüzü district, İstanbul and 50 of which are 2nd grade students who receive education in a public school in Büyükçekmece district, İstanbul in 2015-2016 school year; the schools are determined with a simple random sampling method.

In the study, survey form which consists of 5 questions that include demographical information (gender of the child, school type of the child, educational status of the child's parents, the family's level of income) and 4 Likert point scale "Material Values Scale for Children" (Akın, Gülşen, Kara and Yıldız, 2013) which consists of third dimensions and 18 articles in total which are Material Centralization (6 articles), Material Happiness (6 articles) and Material Success (6 articles) and which is adapted to Turkish by Akın et al. (2013) were used. Internal consistency reliability coefficients of the scale are found as .84 for centralization sub-dimension, .85 for happiness sub-dimension and .87 for success sub-dimension and it is found as .91 for the whole scale. To analyse the data, t-test and ANOVA are used, "Scheffle" multiple comparison test is applied to determine the source of the differences between groups (Seçer, 2015).

Results

It has been seen that there is a significant difference between score averages in the level of importance 2nd grade children who participated to the study give to the material values according to their genders, type of the school in which they receive education, educational level of their fathers and monthly average income level of their families. It has been understood that students who receive education in the public school give more importance to material values compared to the students who receive education in the private school. Also, score averages of the level of importance given to material value of children whose fathers' education status is secondary school or high school and whose families' monthly average income status is TRY 4001 or more are lower compared to the others. No significant difference is found between the score averages of the level of importance given to material values according to the number of siblings, birth order and the education level of the mother.

Conclusion and Discussion

When the literature about this finding is analysed, it is seen that perceptions of females and males in terms of material values and the importance given to materialistic values are different in a study made by Doğan (2010). On the other hand, Yıldız (2013) studied elementary and secondary school students and came to the conclusion that there is no significant difference according to gender in terms of the level of importance given to material values. In this sense, it is possible to say that the studies made in relation to this subject produce different results.

Burroughs and Rindfleisch (2002) stated that materialistic tendencies of an individual cause spiritual stress by creating a conflict between social values and individual values. According to the results of the study, the fact that students who receive education in public schools worry more about not being able to fulfil their needs compared to the students who receive education in private schools increase the importance they give in material values.

No significant difference is found between the score averages of the level of importance children who participated to the study give to material values according to the number of siblings, birth order and the education level of the mother. Similar results have been received in the study made by Yıldız (2013) in relation to the level of importance given to material values.

It has been revealed that there is a significant difference between score averages in the level of importance children give to the material values according to education level of their fathers and monthly average income level of their families. The score averages of the level of importance given to material value of children whose fathers' education status is secondary school or high school and whose families' monthly average income status is TRY 4001 or more are lower compared to the others. In the study made by Yıldız (2013), similar results have been received. In relation to the level of importance given to material values, it is possible to say that as the educational level of the children's fathers increase, children are provided an environment which consists of high level opportunities in which they can be

fulfilled more in terms of socio-economic and socio-cultural aspects, thus their demands in terms of their tendency to material values are lower.

GİRİŞ

Değerler kültüre ve topluma anlam veren önemli ölçütlerdir. Bireylerin deneyimleri sonucunda meydana gelen değerler sistemi, toplumun bireyden beklentilerini ve bireye yasakladıklarını; hangi durumlarda ödül ve hangi durumlarda ceza verileceğini belirler (Fichter, 2006). Hayatımıza şekil veren unsurlardan birisi de maddi değerlerdir. Maddi değerler algısının oluşumu ve kullanımı çocukluk döneminde başlamaktadır. Maddi değerler eğitimi çocukların toplumda sosyalleşmesinde de önemli rol oynamaktadır.

Günümüzde üretim, girişimcilik ve yaratıcılık üzerine kurulan ekonomik sistemde öne çıkan değerlerden biri de tüketim olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojileri ile bireylere sürekli tüketim mesajları sunulmakta ve bireyler tüketime dayalı bir yaşam tarzına yönlendirilmektedir. Tüketim mesajları topluma sadece reklamlarla sınırlı olmayıp televizyon kanalları aracılığıyla iletilen haberler, yorumlar ve dizilerle de aktarılmaktadır (Özbudun, 2002). Dünyanın birçok ülkesinde halkın aynı markalara yönelmesi, aynı televizyon programlarını ve filmleri izlemesi tüketim değerinin kendini yeniden üretmesine örnek olarak gösterilebilir. Illich (2005), küreselleşen ekonomi ile okulların tüketim anlayışının başlatıcısı haline geldiğini ve günümüz çocuklarının ticarileşmiş ve tüketime odaklanmış bir çocukluk yaşadığını belirtmektedir. Birçok ülkede çocuklara yönelik oyuncakların, yiyeceklerin, boş zaman etkinliklerinin ve ders programlarının benzediğini vurgulamaktadır (Akt. Yıldız, 2008). Özellikle 1980'li yıllar sonrası gençler, üretimden çok tüketime, faydadan çok görüntüye, gerçekten çok sanal gerçekliğe yönelmiştir (Touraine, 1991; Akt. Önür, 2007). Bu bağlamda, öğretmenler bir değer olarak bilinçli tüketimi vurgulamalı ve aşırı tüketime yöneltilen çocukların bilinçli tüketici olarak yetişmelerine katkı sağlamalıdırlar. Küresel ekonomi, ülkelerin ekonomisini farklı şekillerde etkilemektedir. Ekonomik refah düzeyinin yüksek olduğu ülkelerin ekonomik büyümesine, istihdam artışına, bilginin yayılmasına ve üretimin geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Buna karşılık, gelir eşitsizliğinin çok olduğu, işsizlik ve yoksulluk düzeyinin yüksek olduğu zayıf ekonomiye sahip birçok ülkeyi ve iş kolunu ise olumsuz etkilemiştir. Küresel düzeydeki ekonomik eşitsizlik dünyada sosyal eşitsizlik, işsizlik ve yoksulluğun artmasına ortam sağlamıştır. Küresel yoksulluk ve eşitliğin azalması için sosyal adalet kavramı yeniden gündeme gelmiştir. Sosyal adalet, yoksulluğu ve eşitsizliği gidermek, herkesin ekonomiden daha adil yararlanmasını sağlamak ve sosyal bütünleşmeyi oluşturmak olarak tanımlanmaktadır (Kapar, 2009). Dolayısıyla, küresel barış, küresel güvenlik ve küresel sorunların çözümlenmesinde sosyal adaletin sağlanması önem taşımaktadır. Bu bağlamda, eğitimde yardımseverlik, sosyal eşitlik ve adalet gibi değerlere yer verilmesi oldukça önemlidir.

Eğitimin her alanında olduğu gibi maddi değerler eğitimi de öncelikle ailede başlamaktadır. Ailelerin her konuda olduğu gibi çocuklarına maddi değerler konusunda da rehberlik etmesi gerekmektedir. Çocuklar maddi değerlerin kullanımı ile ilgili bilgi ve davranışları, tüketici olarak sosyalleşme süreci içerisinde öğrenmektedirler. Bu konuda yapılan aile içi iletişim araştırmaları, çocuklarda tüketici olgunluğunun kazanılmasında çeşitli ebeveyn uygulamalarıyla iletişimin nitelik ve türü arasındaki ilişkinin rolüne yer vermektedir. Aile iletişimi, pazar ve etkileşim yaklaşımları için ebeveynlerin çocuk yetiştirme yaklaşımları ile ilişkili olarak kaçınılmaz bir temel sağlamaktadır (Carlson ve Grossbart, 1988; Rose, 1999). Aile içi iletişim ve etkileşim tarzları ile çocukların tüketici tutumları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Bindah ve Othman, 2011) Ekonomistler, çocukluk döneminde şekillenen tercihlerin ve kökleşen davranışların önemine dikkat çekmektedirler. Çocukluk döneminde kazanılan deneyimler ileride hayatının maddi boyutunu etkileyecek ve olası çıkacak sonuçlar bütün hayatını etkileyecektir. Çocuklara finansal sorumluluklar verilerek onların deneyim kazanması amaçlanmalıdır. Örneğin; çocuklara verilen harçlık çocuğa harcaması için verilen sınırlı bir finans alanıdır. Çocuk ebeveyn tarafından verilen bu finansal alanda öncelikli ihtiyaçlarını belirleyerek harcama yapması beklenmelidir. Bu aşamada çocuğun ihtiyaçlarını belirlemesi adına ebeveynlerinin rehberliği önem kazanmaktadır. Böylece çocuk deneyim kazanarak ileride toplumsal hayatta kazandığı maddi değerleri harcama hususunda, çocukluk dönemindeki eğitimden gelen deneyimleri kullanarak bilinçli bir tüketici haline gelecektir. Bu doğrultuda, çocukların toplum içinde sosyalleşmesi ve tüketim konusunda bilinçli birer birey olabilmesi için maddi değerler eğitimi önemli bir role sahiptir. Maddi değerlerin kullanımını doğru öğrenmiş olan çocuklar, toplumun yetiştirmek istediği bilinçli tüketicinin en büyük adaylarıdır. Tüketici toplumunun giderek arttığı günümüzde bilinçli tüketici kavramının önemi giderek artmaktadır. Erken çocukluk döneminde verilen eğitim ile büyük oranda istenilen bilinçli tüketicileri yetiştirmek ve toplumun gereksiz tüketim alışkanlığını önlemek mümkündür. Bu bağlamda, eğitim devinimsel ve duyuşsal alanda olduğu kadar kişisel ve sosyal gelişimi desteklemeli, ayrıca bireylerin temel "insani değerleri içselleştirmelerini sağlayacak deneyimler" sunmalıdır.

Alanla ilgi yurt dışında yapılmış araştırmalar incelendiğinde, son yıllarda materyalizmi açıklayan kuramlar psikolojik ve sosyolojik açıdan kabul edilen üç ortak noktaya dikkat çekmektedirler (Richins ve Dawson, 1992; Odabaşı, 1999):

a) Kişinin yaşamının merkezinde mal ve mülk elde etmenin olması (Maddesel merkeziyetçilik)

b) Kişinin mutluluk ve yaşam doyumuna ulaşmasında mal ve mülk elde etmenin olması (Maddesel mutluluk)

c) Kişinin mal ve mülk elde etmeyi başarı göstergesi olarak görmesi (Maddesel başarı)

Yaşamının merkezinde mal ve mülk elde etme olan bireyler mal ve mülk sahibi olmaya odaklanırlar ve materyalizm bir yaşam tarzı haline gelir. Hayattaki amaçları için ise maddi tüketimler birer araçtır. Materyalizme bu felsefesiyle bakıldığında hayattaki amacının sadece yüksek düzeyde maddi tüketim olduğu ve bunun sonucunda da tüketimin insan hayatı için adeta bir tutku haline gelen bir olgu olduğu görülmektedir.

Başarı göstergesi olarak mal ve mülk elde etmeyi gören bireyler ise, kendilerinin ya da başkalarının başarılarını, sahip oldukları mal ve paraya göre değerlendirirler. Herkes tarafından arzulanan ürünlere sahip olan kişileri başarılı bireyler olarak görürler. Böyle bireyler için tatmin olmak sahip olunan üründen çok o ürünün maliyetidir. Ayrıca bu kişiler maddi varlık sahibi olmayı doğru düşünmenin sonucu olarak görmektedirler. Mal, mülk ve paraya sahip olmanın mutlu olmak ve mutluluğa ulaşmanın vazgeçilmez yolu olduğunu düşünen materyalist eğilimli bireyler de, kendini iyi hissetmede önemli olan temel özelliğin sahip olabildikleri mal, mülk ve para olduğunu düşünürler.

Çocuğun gelişim sürecinde, mülkiyet kavramını algılamasındaki değişiklikleri Chan (2003) tüketici sosyalleşme modelinde ortaya koymaktadır. Bu modele göre çocuklar 3-7 yaşlar arasında algısal süreçtedirler, kendi yaşantılarının basit ve gözlenebilir özelliklerine odaklanırlar. Nicelik olarak mülkiyet değerinin boyutunun büyük ve sayısının çok olmasına bağlı olarak artmaktadır. Çocuklar 7-11 yaşlar arasında analitik dönemdedirler, alışveriş yapma konusunda gerekli becerilerine sahip olmakta, ürünleri kategorileştirme, fiyat olarak sınıflandırma gibi temel işlerini yapabilmektedirler. Çocuklar 11-16 yaşlar arasında yansıtma dönemine geçerler, marka ve fiyat gibi kavramları öğrenirler ve bu konuda piyasa bilgilerini geliştirirler. Bu dönemde, mülkiyete taşıdığı sosyal anlam ve sosyal öneme göre değer verilir (Chan, 2003).

Algısal süreçte, çocuklar markaların farkına varırlar ve onları ürün kategorileriyle ilişkilendirmeye başlarlar. Analitik dönemde, çocuklar ilgili ürün kategorilerinde marka farkındalığı fark edilir biçimde artış göstermektedir. Yansıtma döneminde ise, çocukların marka ve fiyat gibi pazar kavramları hakkında geniş bir bilgiye sahip olduğu dönemdir (John,1999).

Çocukluk döneminde maddi değerlerin gelişimi ile ilgili yurtdışı alan yazın incelemesinde, çalışmaların çoğunun ABD'de yapılmış olduğu, kültürlerarası çalışmaların başarı, öz saygı ve sosyal uyum konularıyla ilişkili ve çoğunlukla yetişkinlerle yapıldığı çocuklar ve ergenler üzerinde çok az çalışmanın olduğu görülmüştür. Yurt içinde yapılan alan yazın incelemesinde ise, çok az çalışma olduğu belirlenmiş ve erken çocukluk çağında maddi değerlerin nasıl geliştiği hakkında yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Son yıllarda pek çok insan mutlu ve başarılı olabilme ya da sosyal kabulü sağlamak için mal ve mülk sahibi olmanın gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda, gereğinden fazla değerli eşyalara sahip olma isteği veya ihtiyacı olmayan eşyaları bile satın alma isteği olan aşırı materyalist bir toplum içinde yaşayan günümüz çocuklarının, bu durumdan nasıl ve ne şekilde etkilendiğinin belirlenmesine ihtiyaç vardır. Günümüzde çocukluk döneminden itibaren bireyin toplumdaki yerini, statüsünü, sahip olduğu değerleri sahip oldukları mal ve mülk ile ifade etmeye başlaması, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, ilkokul 2.sınıfa devam eden çocukların maddi değerler düzeyinin belirlenmesi ve demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle dışarıdan müdahale edilmeden betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012).

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu, 2015-2016 öğretim yılında İstanbul ilinin Beylikdüzü İlçesi'nden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen bir özel ilkokulun 2.sınıf devam eden 46 ve Büyükçekmece ilçesinde bir devlet ilkokulunun 2.sınıfına devam eden 50 olmak üzere toplam 96 öğrenciden oluşmuştur (Büyüköztürk ve diğ. 2008).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, demografik bilgileri içeren 5 sorudan (çocuğun cinsiyeti, devam ettiği okul türü, ailedeki çocuk sayısı, anne-babanın öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyi) oluşan anket formu ile Akın ve arkadaşları (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan 4'lü likert tipi, Maddesel merkeziyetçilik(6 madde), Maddesel mutluluk (6 madde) ve Maddesel başarı (6 madde) olmak üzere üç boyut ve toplam 18 maddeden oluşan "Çocuklar İçin Maddi Değerler Ölçeği" kullanılmıştır (Akın ve diğ., 2013). Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları merkeziyetçilik

alt boyutu için .84, mutluluk alt boyutu için .85, başarı alt boyutu için .87, ölçeğin bütünü için .91 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan çocukların maddi değerlere verdiği önemin demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla SPSS 21 paket programı kullanılarak 't' testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Gruplar arası farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla ise "Scheffle" çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır (Seçer, 2015).

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin maddi değerlere verilen önem açısından cinsiyete göre farklılıkların incelenmesinde "*t*" testi tekniği kullanılmış ve test sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyleri puan ortalamalarına ilişkin t testi sonuçları*

Maddi değerler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	F	p
Maddesel	Kız	46	11.08	3.456	-1.458	4.314	.041*
Merkeziyetçilik	Erkek	50	12.30	4.563			
Maddesel	Kız	46	12.80	4.485	-.168	.035	.851
Mutluluk	Erkek	50	12.96	4.589			
Maddesel	Kız	46	11.41	9.957	1.730	.180	.672
Başarı	Erkek	50	9.82	11.142			
Toplam	Kız	46	35.30	9.957	.104	.110	.741
	Erkek	50	35.08	11.142			

*p< .05

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyleri maddesel merkeziyetçilik alt boyutunda puan ortalamaları (*t* 0.05: 94= -1.458, p< .05) arasındaki farklılık anlamlı bulunurken, maddesel mutluluk alt boyutu (*t* 0.05: 94=.-168, p>.05), maddesel başarı alt boyutu (*t* 0.05: 94=1.730, p>.05) ve maddesel değerler önem düzeyi toplam puan ortalamaları (*t* 0.05: 94= .104, p>.05) arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin maddi değerlere verilen önem açısından okul türüne göre farklılıkların incelenmesinde, "*t*" testi tekniği kullanılmış ve test sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. *Öğrencilerin okul türüne göre maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin alt boyut ve toplam puan ortalamalarına ilişkin t testi sonuçları*

Maddi değerler	Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	t	F	p
Maddesel	Özel	46	10.73	3.872	-2.298	.121	.024*

Merkeziyetçilik	Devlet	50	12.62	4.125			
Maddesel	Özel	46	11.80	4.21	-2.300	.383	.538
Mutluluk	Devlet	50	13.88	4.59			
Maddesel	Özel	46	9.06	2.93	-3.292	19.629	.000*
Başarı	Devlet	50	11.98	5.30			
Toplam	Özel	46	31.60	8.726	-3.361	2.179	.143
	Devlet	50	38.48	11.055			

*p< .05

Tablo 2 incelendiğinde, okul türüne göre öğrencilerin maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin maddesel merkeziyetçilik alt boyutu (*t* 0.05: 94= -2.298, p< .05) ve maddesel başarı alt boyutu (*t* 0.05: 94= -2.300, p<.05) puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı olduğu, maddesel mutluluk alt boyutu (*t* 0.05: 94= -2.300 p>.05) ile maddesel başarı toplam puan ortalamaları (*t* 0.05: 94= 1.730, p>.05) arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Bu durum, devlet okuluna giden öğrencilerin (X = 38.48), özel okula giden öğrencilerden (X= 31.60) daha fazla maddi değerlere önem verdiklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin maddi değerlere verdikleri önem düzeyi alt boyut ve toplam puan ortalamaları kardeş sayısına ($F_{3,92}$= 2.190, p>.05), kaçıncı çocuk olduğuna ($F_{3,92}$= 1.154, p>.05) ve anne öğrenim düzeylerine ($F_{3,92}$= 2.641, p>.05) göre farklılıklarının incelenmesinde, tek faktörlü ANOVA testi kullanılmış ve test sonuçlarına göre ortalamalar arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin babaların öğrenim durumuna göre farklılıkların incelenmesinde, tek faktörlü ANOVA testi kullanılmış ve test sonucunda, annelerin öğrenim düzeylerine göre öğrencilerin maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin maddesel merkeziyetçilik alt boyutu ($F_{3,92}$=5.799, p>.05), maddesel mutluluk alt boyutu ($F_{3,92}$=17.430, p>.05), maddesel başarı alt boyutu ($F_{3,92}$= 2.703, p=.05) ve maddesel değerler önem düzeyi toplam puan ortalamaları ($F_{3,92}$= 1.492 p>.05) puan arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan çocukların maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin babaların öğrenim durumuna göre farklılıkların incelenmesinde, tek faktörlü ANOVA testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. *Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre maddi değerlere verdikleri önem düzeylerine ilişkin ortalama, standart sapma ve ANOVA sonuçları*

Maddi değerler	N	$\bar{X}$	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalama	F	p
Maddesel	96	11.71	4.09	G.arası	47.386	3	15.795	.940	.425
Merkeziyetçilik				G.içi	1546.02	92	16.805		
Maddesel	96	12.88	4.51	G.arası	131.409	3	43.803	2.231	.090
Mutluluk				G.içi	1806.331	92	19.634		
Maddesel	96	10.58	4.55	G.arası	315.724	3	105.241	5.855	.001*

Başarı				G.içi	1653.609	92	17.74		
Toplam	96	35.18	10.53	G.arası G.içi	1217.918 9328.707	3 92	405.973 101.399	4.004	.010*

*p< .05

Tablo incelendiğinde, babaların öğrenim düzeylerine göre öğrencilerin maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin maddesel merkeziyetçilik alt boyutu ($F_{3,92}$=.940, p>.05) ve maddesel mutluluk alt boyutu ($F_{3,92}$=2.231, p>.05) puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı, maddesel başarı alt boyutu ($F_{3,92}$=5.855, p<.05) ile maddesel değerler önem düzeyi toplam ($F_{3,92}$=4.004, p<.05) puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin ailelerin aylık ortalama gelir durumuna göre farklılıkların incelenmesinde, tek faktörlü ANOVA testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. *Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir durumuna göre maddi değerlere verdikleri önem düzeylerine ilişkin ortalama, standart sapma ve ANOVA sonuçları*

Maddi değerler	N	$\bar{X}$	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalama	F	p	Anlam
Maddesel Merkeziyetçilik	96	11.71	4.095	G.arası G.içi	183.717 1409.689	3 92	91.858 15.158	6.060	,003	
Maddesel Mutluluk	96	12.88	4.516	G.arası G.içi	174.393 1763.347	3 92	87.196 18.961	4.599	,012	1-3
Maddesel Başarı	96	10.58	4.553	G.arası G.içi	156.168 1813.165	3 92	78.084 19.496	4.005	,021	2-3
Toplam	96	35.18	10.536	G.arası G.içi	1516.956 9029.669	3 92	758.478 97.093	7,812	,001	1-3 2-3

*p< .05

Tablo 4'e bakıldığında, öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir durumuna göre maddi değerlere verdikleri önem düzeylerinin maddesel merkeziyetçilik alt boyutu ($F_{3,93}$= 6.060, p<.05), maddesel mutluluk alt boyutu ($F_{3,93}$= 4.599, p<.05), maddesel başarı alt boyutu ($F_{2,93}$= 4.005, p<.05) ve maddesel değerler önem düzeyi toplam puan ortalamaları ($F_{2,93}$= 7.812, p<.05) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gelir grupları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffle çoklu karşılaştırma testi sonucunda, maddesel merkeziyetçilik alt boyutunda ailelerinin aylık ortalama gelir durumları göre gruplar arası anlamlı fark olmadığı, maddesel mutluluk alt boyutunda farklılığın ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 2000 TL ve altı olanların puan ortalamaları (X = 44,14) ile ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 2001-4000 TL olanların puan ortalamaları (X = 38.02), maddesel başarı alt boyutundaki farklılığın ise ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 2001-4000 TL olanların puan ortalamaları (X = 38.02) ile ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 4001 TL ve üstü olanların puan ortalamaları (X=31.59) arasındaki farktan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Maddesel değerler önem düzeyi toplam puan ortalamalarına göre gruplar arası anlamlı farkın hem ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 2000 TL ve altı olanların puan ortalamaları (X = 44.14) ile ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 2001-4000 TL olanların puan ortalamaları (X = 38.02) arasındaki hem de 2001-4000 TL olanların puan ortalamaları (X=38.02) ile 4001 TL ve üstü olanların puan ortalamaları (X=31.59) arasındaki farktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu bulgulara göre ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 4001 TL ve üstü olan çocukların maddi değerlere verdikleri önem düzeyinin diğerlerinden daha düşük olduğu ve ailelerinin aylık ortalama gelir durumu arttıkça çocukların maddi değerlere verdikleri önemin azaldığı ifade edilebilir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulguya ilişkin alan yazın incelendiğinde; Özdemir ve Yaman (2007), yaptıkları çalışma sonucunda, erkeklere göre kadınların alışverişten daha fazla zevk aldıklarını belirlemişlerdir. Buijzen ve Valkenburg (2003) yaptıkları araştırmada, erkek çocukların kız çocuklara göre medya ve reklâmların daha çok etkisinde kaldıklarını ve buna ilişkin olarak ailelerinden daha fazla istekte bulunduklarını ortaya koymuşlardır. Doğan (2010) tarafından yapılan bir araştırmada ise, kızların ve erkeklerin materyalist değerleri algılayış biçimlerinin ve materyalist değerlere verdikleri önemin farklılaştığı görülmektedir. Özellikle mutluluk ifadelerinde, erkek katılımcıların kızlara göre daha fazla materyalist değerlere önem verdikleri, diğer ifadelerde ise kadın katılımcıların erkeklere göre daha materyalist değer ifadelerini tercih ettikleri gözlenmiştir. Yıldız (2013) ise araştırmasında ilk ve ortaokul öğrencileri ile çalışmış, maddi değerlere verilen önem düzeyi açısından cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, konu ile ilgili yapılan çalışmaların farklı sonuçlar gösterdiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların öğrenim gördükleri okul türüne göre, maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, devlet okuluna giden öğrencilerin özel okula giden öğrencilerden daha fazla maddi değerlere önem verdikleri belirlenmiştir. Micken ve Roberts (1999) çalışmalarında, temel fiziksel ihtiyaçları karşılaması için maddi varlıklar ile mal ve mülkün gerekli olduğunu, ancak mutluluğu arama ve ruhsal boşluğu giderme amacıyla varlık sahibi ve zengin olma isteğinin belirginleştiğini ifade etmişlerdir. Burroughs ve Rindfleisch (2002) araştırmalarının sonucunda, bireydeki materyalist eğilimlerin toplumsal değerler ile bireysel değerler arasında bir çatışma yaratarak ruhsal gerilime neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda birçok okulda, okul üniforması

uygulaması başlatılarak öğrenciler arasındaki bireysel, ekonomik, kültürel farklılıkları en aza indirme ve maddeciliği kontrol altına almaya çalışılmıştır. Böylece maddi değerlere verilen önem genel olarak aşağı çekilmiş olmasına rağmen halen çocuklar arasında ciddi kaygı verici düzeyde olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre devlet okullarında eğitim alan çocuklarda özel okulda eğitim alan çocuklara göre ihtiyaçlarını karşılayamama kaygısının daha fazla olmasının maddi değerlere verilen önemi arttırdığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların kardeş sayısına, kaçıncı çocuk olduğuna ve anne öğrenim düzeylerine göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Yıldız (2013) tarafından yapılan maddi değerlere verilen önem düzeyi konusundaki araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Anne eğitim durumu ve maddi değerlere verilen önem düzeyine ilişkin olarak, alan yazında fazla bulguya rastlanmamış olmakla birlikte anne eğitim düzeyi arttıkça, çocuklarını maddi değerlere önem vermeye ilişkin daha bilinçli yetiştirmeleri beklenmektedir. Anne eğitim düzeyi arttıkça, annenin iş hayatında yer almaya başlaması ve çocuğun tüketici sorumluluğunun artması, çocuklarda maddi değerlere verilen önem düzeyinde artışa neden olabilmektedir.

Çocukların babalarının öğrenim durumlarına göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ve babalarının öğrenim durumu ortaokul veya lise mezunu olanların maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamalarının diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Yıldız'ın (2013) çalışmasında da baba öğrenim durumuna göre benzer sonuçlar elde edilmiştir. Maddi değerlere verilen önem düzeyine ilişkin olarak çocukların baba öğrenim düzeyi arttıkça sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel olarak daha üst düzeyde olanaklara sahip olabilme ve doyuma ulaşmalarına ortam sağlandığından maddi değerlere yönelim konusundaki taleplerinin de daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin aylık ortalama gelir durumlarına göre maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ve ailelerinin aylık ortalama gelir durumu 4001 TL ve üstü olanların maddi değerlere verdikleri önem düzeyi puan ortalamalarının diğerlerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulguda bir önceki bulgu ile ilişkilendirilebilir. Yoksulluk, bireylerin fizyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayamamalarına ilişkin endişe duymalarına neden olacak koşulları oluşturur. Bu durum bireyleri ihtiyaçlarını karşılamak için girişimlerde bulunmaya ve önemli ölçüde mal ve mülk edinmeye yönelmelerine yol açar (Kasser, 2002). İnsanlar genel olarak psikolojik gereksinimlerini karşılayamadıklarında, kendilerini güvensiz hissetmekte ve üzülmektedirler,

bu olumsuz etkiyi azaltmak ve ortadan kaldırmak amacıyla materyalist eğilimler göstermektedirler. Bunun yanısıra, maddi değerleri televizyon programlarının bu yöndeki bildirimlerinden, aile üyeleri ve akran gruplarından sosyal öğrenme yoluyla kazanmaktadırlar (Kasser, Ryan, Couchman, & Sheldon, 2004). Bu nedenle fakir aileden gelen gençlerin, belirgin biçimde zengin aileden gelen gençlerden daha materyalist oldukları ifade edilebilir.

Araştırmada sonuçları doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir:

- Araştırma sonucunda, kardeş sayısına, kaçıncı çocuk olduğuna ve anne öğrenim düzeylerine göre maddi değerlere verilen önem düzeyinde anlamlı fark bulunmaması, araştırmanın çalışma grubunun daha geniş tutularak ve bu değişkenler göz önünde bulundurularak farklı çalışma grupları ile yeniden yapılması uygun olabilir.

- Araştırmanın farklı yaş gruplarının yer aldığı, daha geniş katılımlı çalışma grupları ile nitel ve nicel yöntemler kullanılarak yapılması alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akın, A., Gülşen, M., Kara, S. ve Yıldız, B. (2013). Çocuklar için maddi değerler ölçeği türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2*(2),68-79

Bindah, E.V. ve Othman, Md. N. (2012). An empirical study of the relationship between young adults consumers characterized by religiously-oriented family communication environment and materialism. *Cross Cultural Communication 8*(1)*,*718.

Buijzen, M. ve Valkenburg, P. M. (2003). The effects of television advertising on materialism, parent child conflict, and unhappiness. *A Review of ResearchApplied Developmental Psychology 24*, 437–456

Burroughs, J.E. ve Rindfleisch, A. (2002). Materialism and well being: A conflicting values perspective. *Journal of Consumer Research 29,* 348-370.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.

Carlson, L. ve Grossbart, S. (1988). Parental style and consumer socialization of children. *Journal of Consumer Research 5,* 77-94.

Chan, K. (2003). Materialism among chinese children in hong kong. *Advertising and Marketing to Children 4*(4), 47-61.

Doğan, S. (2010). Materyalist eğilimlerin demografik özelliklere göre farklılaşmasına yönelik bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 11*(1), 57-70

John, D. R. (1999). Consumer socialization of children: A retrospective look at twenty-five years of research. *Journal of Consumer Research 26,*183- 213.

Kapar, K. (2009). Adil bir küreselleşme için sosyal adalet uluslararası çalışma örgütü bildirgesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi* 23 (4), 61-77.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara:Nobel Yayınları.

Kasser, T. (2002). *The high price of materialism.* Massachusetts: The MIT Press.

Kasser, T., Ryan, R. M., Couchman, C. E., ve Sheldon, K. M. (2004). Materialistic values: Their causes and consequences. In T. Kasser and A. D. Kanner (Eds.), *Psychology and Consumer Culture.* Washington, DC: American Psychology Association.

Mickens, K. ve Roberts, S.D. (1999). Desperately seeking certainty: Narrowing the materialism construct. *Advances in Consumer Research* 36(1), 513-518.

Odabaşı, Y. (1999). *Tüketim kültürü*. İstanbul:Sistem Yayıncılık.

Önür, N. (2007). Modernleşme Sürecinde Okul, Aile ve Medya Kavşağında Toplumsal Değerler. *"Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu.* Edt. R. Kaymakcan ve diğerleri. İstanbul: DEM Yayınları; 157–176.

Özbudun, S. (2002). Küresel bir 'yoksulluk kültürü'mü? *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan hakları içinde.* Y. Özdek (Ed.) s.53-69. Ankara: TODAİE Yayınları.

Özdemir, Ş. ve Yaman, F. (2007). Hedonik alışverişin cinsiyete göre farklılaşması üzerine bir araştırma. *Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi 2*(2),81-91.

Richins, M. ve Dawson S. (1992). A consumer values orientation for materialism and its measurement: scale development and validation. *Journal of Consumer Research, 19,* 303- 316.

Rose, G. M. (1999). Consumer socialization, parental style, and developmental ti- tables in the united states and japan. *Journal of Marketing 63,* 105- 119.

Seçer, İ. (2015). *SPSS ve lisrel ile pratik veri analizi,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldız, B. (2013). Çocuklarda maddi değerlere verilen önem ile aleksitimi arasındaki ilişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yıldız, N. (2008). Neoliberal küreselleşme ve eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 11*, 13-32.